

בס"ד

חשוון תשפ"ג

נובמבר 2022

איגרת משולחן המפמ"ר

מס' 2 - תשפ"ג

אל: המחנכות והמחנכים להיסטוריה בחמ"ד

מאת: בלהה גליקסברג, מפמ"ר היסטוריה בחמ"ד

שלום רב!

כמעט שלושה חודשים חלפו מתחילתה של שנת הלימודים תשפ"ג. בחודשים הללו עברנו כולנו ביחד שינויים משמעותיים הן בתחום הפדגוגי והן בתחום ארגון הלמידה בחטי"ע.

לא אחזור כאן על עיקרי הרפורמה. בטוחני שכולכם כבר למדתם את עיקריה. ובכל זאת – אני מניחה כאן קישור למרחב הפדגוגי היסטוריה חמ"ד למי שרוצה לחזור על הדברים:

[רפורמת התחדשות הלמידה | היסטוריה חמ"ד לחטיבה עליונה | מרחב פדגוגי | משרד החינוך \(education.gov.il\)](https://education.gov.il)

באיגרת זו אני מבקשת להתייחס לנושא **הבחינה המבוקרת**:

1. הנחיות כלליות
2. מבנה הבחינה המבוקרת
3. התבניות המחייבות לבחינה המבוקרת

1. הנחיות כלליות

הבחינה המבוקרת, אשר תחובר על ידכם על פי העקרונות והמבנה המצורפים ועל פי התבניות שחוברו על ידי הפיקוח על היסטוריה בחמ"ד, מהווה 30% מצינון הבגרות של התלמיד.

בשנה"ל תשפ"ג בלבד על פי הנחיית האגף לחינוך על יסודי והמוזכירות הפדגוגית, הבחינה המבוקרת לא תתקיים על הפלטפורמה המתוקשבת כפי שתוכנן, אלא תחובר על ידכם על פי התבניות שיפורטו בהמשך האיגרת ותיבדק על ידכם באופן לא מתוקשב.

עליכם לשמור על מחברות הבחינה בבית הספר לצורך בקרה מדגמית עד לסוף שנת תשפ"ד¹.

הבחינה המבוקרת תקיף חטיבת לימוד אחת בהיקף של 25% מתכנית הלימודים על פי מסמך ההלימה².

הבחינה תהיה עם חומר סגור³.

זמן מוקצב לבחינה - שעתיים⁴.

יש לוודא כי אין חפיפה בין החטיבה שנבחרה לבחינה המבוקרת לבין החטיבות שייבחרו להערכה למשימות הביצוע המבוקרות האחרות.

יש להכין מחוון מפורט על פי המחוון המצורף לכל תבנית.

¹ בתי הספר השותפים בקבוצת הפיילוט במחצית א' יקבלו מכתב נפרד המיועד לתהליך שלהם.

² בתכנית הלימודים בהיסטוריה חמ"ד יש ארבע חטיבות לימוד: מסורת ומודרנה; נאציזם ושואה; מיישוב למדינה; מדינת ישראל

³ מורים המבקשים לקיים בחינה עם חומר פתוח יכולים לעשות זאת במסגרת 40% הערכה בית-ספרית.

⁴ ללא תוספת זמן לתלמידים הזכאים לכך

2. מבנה הבחינה המבוקרת:

הבחינה תכלול שלושה פרקים:

פרק א': שאלות ידע הבנה ויישום

פרק ב': שאלות על קטע מקור שלא נלמד

פרק ג': שאלות על מקור חזותי.

השאלות בפרקים א' ו-ג' יחוברו על פי התבניות שיפורטו בהמשך.

בפרק ב' יכולות להיות שאלות שיחוברו על ידכם (על פי הסטנדרטים שיפורטו) אך מומלץ לעשות שימוש בתבניות שיפורטו להלן.

מקור חזותי (מסוגים שונים)	קטע מקור שלא נלמד- unseen	פרק ידע, הבנה ויישום
בפרק 2 שאלות. על התלמיד לענות על שאלה אחת מתוך שתיים. 20 נקודות לשאלה.	בפרק 3 שאלות. על התלמיד לענות על שתי שאלות מתוך שלוש. לכל שאלה 20 נקודות.	בפרק 4 שאלות. על התלמיד לענות על שתי שאלות מתוך ארבע. לכל שאלה 20 נקודות.

יש לשלב בשאלות הבחינה נושאים מתולדות עם ישראל (כ-80% מהבחינה) ומהיסטוריה כללית (כ-20% מהבחינה)⁵.

יש לוודא פריסה של מגוון נושאים מתוך חטיבת הלימוד.

המבחן יכלול שאלות פתוחות בלבד ולא שאלות רב-בררתיות.

⁵ בהתאמה לחטיבת הלימוד שעליה מתקיימת הבחינה המבוקרת.

3. התבניות לבחינה המבוקרת

לפניכם התבניות בהם יש לעשות בהם שימוש בפרקי הבחינה השונים⁶.

לכל תבנית יש מחוון מותאם.

התבניות גנריות ועליכם לכתוב בתחילת כל שאלה פתיח המותאם לתוכן השאלה.

שימו לב לסוגי השאלות, לדוגמא בפרק הראשון – שאלת מקום, שאלת אירוע ועוד. בפרק השלישי שאלת מסר ועמדה אישית ועוד.

להלן התבניות המותאמות לפרק הראשון – ידע, הבנה ויישום:

התבנית	סוג השאלה
פתיח – ייכתב על ידי המורה⁷. בחרו באחד מן המקומות המופיעים ברשימה שבפתיח. ציינו את שמו של המקום שבחרתם. הציגו אירוע היסטורי אחד שאירע במקום שבחרתם. הסבירו השפעה אחת או תוצאה אחת של האירוע שהצגתם. הסבירו האם למקום שבחרתם יש משמעות סמלית או ערכית. נמקו את תשובתכם. מחוון: ציון מקום - 10% הצגת אירוע - 20% הסבר השפעה - 35% הסבר המשמעות - 35%	שאלת מקום

⁶ למעט בפרק ב' שיש בו תבניות מוצעות אך לא מחייבות

⁷ לדוגמא – לפניכם X מקומות שבהם התרחשו אירועים היסטוריים ולפרט את שמות המקומות.

פתיח – ייכתב על ידי המורה. ציינו את אחד מנושאי המחלוקת שהתפתחו בין שתי הקבוצות המוזכרות בפתיח. הציגו את הרקע ההיסטורי להתפתחות המחלוקת. לו הייתם חיים באותה התקופה שבה התרחשה המחלוקת, ציינו את העמדה שעימה הייתם מזדהים. הציגו נימוק אחד לעמדתכם, על פי מה שלמדתם. הסבירו את העמדה המנוגדת במחלוקת זו. מחווך: ציון אחד מנושאי המחלוקת - 10% הצגת הרקע - 25% ציון העמדה - 10% הצגת נימוק אחד - 25% הסבר העמדה המנוגדת - 30%	שאלת מחלוקת
פתיח – ייכתב על ידי המורה. הציגו את הרקע ההיסטורי להקמת התנועה או הארגון המוזכרים בפתיח. הציגו חידוש אחד של התנועה או הארגון. הסבירו במה החידוש של התנועה או הארגון היווה מענה לאתגרי התקופה. מחווך: הצגת הרקע ההיסטורי - 30% הצגת חידוש - 30% הסבר במה החידוש היווה מענה - 40%	שאלת תנועה/ארגון

פתיח – ייכתב על ידי המורה. בחרו באחד האירועים המופיעים בפתיח וציינו את שמו. הסבירו שני גורמים לאירוע שבחרתם. הציגו תוצאה אחת של האירוע שבחרתם. הסבירו האם התוצאה שהצגתם השפיעה לטווח קצר או לטווח ארוך. נמקו את תשובתכם באמצעות עובדה היסטורית אחת. מחווין: ציון שם האירוע - 10% הסבר שני גורמים לאירוע - 40% (גורם אחד - 30% וגורם שני - 10%) הצגת תוצאה אחת - 20% הסבר טווח ההשפעה תוך שימוש בעובדה היסטורית אחת - 30%	שאלת אירוע
פתיח – ייכתב על ידי המורה. הציגו את האידאולוגיה או הרעיון או העיקרון שבפתיח. הציגו פעולה אחת שבה האידאולוגיה או הרעיון או העיקרון שהצגתם באים לידי ביטוי. הסבירו את הקשר בין האידאולוגיה או הרעיון או העיקרון לפעולה שהצגתם. הסבירו האם לדעתכם, פעולה זו הצליחה או נכשלה. נמקו את תשובתכם באמצעות עובדה היסטורית אחת שלמדתם. מחווין: הצגת האידאולוגיה/ הרעיון/ העיקרון - 20% הצגת פעולה אחת - 20%	שאלת אידאולוגיה/ רעיון/עיקרון

הסבר הקשר - 30% הסבר האם הפעולה הצליחה או נכשלה באמצעות עובדה היסטורית אחת - 30%	
פתיח – ייכתב על ידי המורה. בחרו באחת מן הדמויות שבפתיח. ציינו את שם הדמות שבחרתם. הציגו את הרקע ההיסטורי בו פעלה הדמות שבחרתם. הציגו רעיון אחד מתוך תפיסת העולם של הדמות שבחרתם. הסבירו כיצד פעולה אחת שעשתה הדמות שבחרתם קידמה את הרעיון שהצגתם. ציינו מסר או ערך שאתם לומדים ממורשתה של הדמות. נמקו את תשובתכם. מחווה: ציון שם - 10% הצגת הרקע ההיסטורי - 15% הצגת רעיון אחד - 15% הסבר פעולה - 30% ציון מסר או ערך - 10% נימוק - 20%	שאלת דמות

שאלת לב לדעת

מומלץ לא לשאול שאלות של עמדה אישית הדורשות מן התלמידים להביע עמדה שיפוטית בנושאים רגישים, כגון: היהודים בתקופת השואה ועוד.

פתיח – ייכתב על ידי המורה.

בפתיח מופיעים מספר אירועים שעליהם למדו.

בחרו באחד האירועים שלדעתכם הוא האירוע המשמעותי ביותר או החשוב ביותר או המשפיע ביותר.

ציינו את שם האירוע שבחרתם.

הסבירו מדוע לדעתכם האירוע שבו בחרתם הוא האירוע המשמעותי ביותר או החשוב ביותר או המשפיע ביותר. **נמקו** את תשובתכם באמצעות שתי עובדות היסטוריות.

מספר גורמים הביאו לקיומו של האירוע שבו בחרתם. **ציינו** **והציגו** את הגורם המשפיע ביותר לדעתכם, **והסבירו** מדוע בחרתם דווקא בו.

מחווה:

ציון שם האירוע - 10%

הסבר חשיבותו של האירוע באמצעות שתי עובדות היסטוריות - 35% (עובדה אחת - 25%, עובדה שניה - 10%)

ציון הגורם - 10%

הצגת הגורם - 15%

הסבר - 30%

פרק שני – קטע מקור שלא נלמד (UNSEEN)

בפרק זה אין תבניות 'סגורות' כפי שיש בפרק הראשון, אך יש הנחיות לחיבור השאלות **ותבניות מוצעות** שתוכן אפשר לצקת את התכנים המתאימים.

להלן ההנחיות לחיבור השאלות בפרק זה:

1. על המורה לבחור קטע/קטעים שלא נלמדו שאורכם המצטבר הוא לפחות חצי עמוד ולא יותר מעמוד אחד⁸.
2. בכל אחת משלוש השאלות המוצעות לבחירת התלמיד צריכה להיות התייחסות לקטע שלא נלמד המצורף לפרק זה.
3. יש לשלב בשאלות מטלות המביאות לידי ביטוי שני רבדים – רובד אחד של הבנה שבו ייעשה הניתוח של המקור, ורובד שני של העמקה שבו ייעשה חיבור בין המקור לידע שנלמד.

להלן התבניות המוצעות לפרק השני:

לפניכם שני קטעי מקור העוסקים ב_____ בתקופת _____.   מקור 1 הוא _____ (סוגה: מאפייני המקור הרלוונטיים לשאלה).   מקור 2 הוא _____ (סוגה: מאפייני המקור הרלוונטיים לשאלה).   הציגו הבדל/הבדלים בין שני קטעי המקור 1-2 בנוגע ל_____/בתיאור _____.   הסבירו שתי סיבות להבדל/הבדלים שהצגתם. בתשובתכם התייחסו למאפייני המקור ו/או להקשר ההיסטורי שבו נוצר המקור.   <u>מחוו:</u>   הבדל אחד – 40%. שני הבדלים – הבדל אחד – 30%. הבדל שני – 10%   הסבר שתי סיבות – סיבה אחת – 40%. סיבה שניה – 20%.
לפניכם קטע מקור (פה יצינו מאפייני המקור הרלוונטיים לשאלה) העוסק ב_____.   הציגו את הטיעון (טענה ונימוק/ים), של יוצר המקור/שבא לידי ביטוי בקטע המקור בנוגע ל_____.   הציגו טענה נגדית ונמקו אותה באמצעות שתי עובדות היסטוריות.

⁸ כתב David גודל 12, רווח 1.5

מחונן:

הצגת הטענה – 20% + הצגת הנימוקים – 20%
טענה נגדית – 20%
נימוק – עובדה ראשונה -30%, עובדה שנייה – 10%

לפניכם קטע מקור (פה יצינו מאפייני המקור הרלוונטיים לשאלה) העוסק ב_____.
הציגו את הטיעון, (טענה ונימוקים), של יוצר המקור/שבא לידי ביטוי בקטע המקור
בנוגע ל_____.
הציגו נימוקים נוסף/נוספים לחיזוק הטענה שבמקור ובססו אותם באמצעות שתי
עובדות היסטוריות.

מחונן:

הצגת הטענה – 20% + הצגת הנימוקים – 20%
הצגת נימוק נוסף – 30%
שתי עובדות – עובדה אחת 20%, עובדה שנייה – 10%

לפניכם קטע מקור (פה יצינו מאפייני המקור הרלוונטיים לשאלה) העוסק ב_____.
הציגו את העמדה/התיאור בנוגע ל_____ שבא/ה לידי ביטוי בקטע המקור.
הסבירו את ההשפעה של מאפייני המקור/ההקשר ההיסטורי שבו נוצר המקור על העמדה/התיאור
שהצגתם.

מחונן:

הצגת העמדה – 50%
הסבר ההשפעה – 50%

לפניכם קטע מקור (פה יצינו מאפייני המקור הרלוונטיים לשאלה) העוסק ב_____.
הציגו את העקרונות/תפיסות/רעיונות של /בנוגע ל_____ הבאים לידי ביטוי בקטע המקור.
הציגו פעולה לקידום/מימוש כל אחת/אחד מן העקרונות/תפיסות/רעיונות שהצגתם, **והסבירו** כיצד
הפעולה שהצגתם קידמה/מימשה עקרונות/תפיסות/רעיונות אלה.

מחונן:

הצגת העקרונות – 20%
תיאור פעולה – 30%
הסבר – פעולה אחת – 30%, פעולה שנייה – 20%

פרק שלישי – מקור חזותי

מומלץ לא לשאול שאלות של עמדה אישית הדורשות מן התלמידים להביע עמדה שיפוטית בנושאים רגישים, כגון: היהודים בתקופת השואה ועוד.

להלן התבניות המותאמות לפרק השלישי:

התבנית	סוג השאלה
על המורה לבחור את המקור החזותי. הציגו את המסר שבא לידי ביטוי במקור החזותי. הסבירו כיצד המסר שהצגתם בא לידי ביטוי באמצעות שני רכיבים במקור החזותי. ציינו את עמדתכם (לחיוב או לשלילה) בנוגע למסר המובא במקור החזותי. נמקו את דעתכם באמצעות שתי הנמקות היסטוריות. <u>מחווו:</u> הצגת המסר - 20% הסבר באמצעות שני רכיבים - 40% (רכיב אחד - 30%. רכיב שני - 10%) ציון העמדה - 10% נימוק באמצעות שתי הנמקות היסטוריות - 30% (הנמקה אחת - 20%. הנמקה שנייה - 10%)	מסר + עמדה אישית
על המורה לבחור את המקור החזותי. הציגו את המסר שבא לידי ביטוי במקור החזותי. הסבירו כיצד המסר שהצגתם בא לידי ביטוי באמצעות שני רכיבים מתוך המקור החזותי. הציגו את הרקע ההיסטורי של המקור החזותי והסבירו את הקשר בין הרקע ההיסטורי שהצגתם לבין המקור החזותי. <u>מחווו:</u> הצגת המסר - 20% הסבר באמצעות שני רכיבים - 30% (רכיב אחד - 20%. רכיב שני - 10%)	מסר + רקע היסטורי

הצגת רקע היסטורי -20% הסבר הקשר -30%	
על המורה לבחור את המקור החזותי. הציגו את המציאות ההיסטורית שבאה לידי ביטוי במקור החזותי. הסבירו כיצד המציאות ההיסטורית שהצגתם באה לידי ביטוי באמצעות שני רכיבים במקור החזותי. ציינו את עמדתכם (לחיוב או לשלילה) בנוגע למציאות ההיסטורית הבאה לידי ביטוי במקור החזותי. נמקו את דעתכם באמצעות שתי הנמקות היסטוריות. <u>מחווה:</u> הצגת המציאות ההיסטורית -20% הסבר באמצעות שני רכיבים - 30% (רכיב אחד – 20%. רכיב שני – 10%) הצגת העמדה -20% נימוק -30% (נימוק אחד – 20%, נימוק שני – 10%)	מציאות היסטורית+ עמדה אישית

בהצלחה רבה

בלהה

